

Hal Tmikki

minn Michelina Bonnici

Hekk kif tiġi fi tmiemha t-Triq il-Kbira, fir-Raħal t'Isfel, iż-Żejtun, isib ma' wiċċek sqaq li għandu dehra ta' triq jismu Sqaq San Bastjan jew kif inhu magħruf miż-Żwieten 'Hal Tmikki'.

Jingħad li f'żmien il-Medjuevu, raħħal rħielha għal għonq it-triq flimkien mal-merħla u l-familja tiegħu u meta wasal fil-mergħat ta' din l-ħāra, għamilha raħlu. Waqqaf kenn għall-bhejjem u għan-nies li kellu miegħu, ħammel il-ħamrija u ħaffer bir għall-ilma u żewweġ lil uliedu għand il-barranin. B'hekk il-familja f'dan l-irħajjel medjevali kibret u tkattret bil-gid. Wara bdew jibnu djar bil-biħa fin-nofs, ħitan dobbli u m'għola hawn, imkaħħlin bil-ħamrija b'aperturi ftit li xejn. Lill-qaddejja bnewlhom lokijiet żgħar u baxxi b'xi kamra jew tnejn. Pogġew l-annimali bħal ngħaġ, mogħoż u tiġieġ fl-imqajjel u l-gallinari u ħallewhom jirgħu fir-raba' tal-madwar. Minn barra, dan l-irħajjel kellu dehra ta' fortizza.

Dan ir-raħħal kien kunjomu Dimech u b'hekk dan l-irħajjel medjevali ħa l-isem ta' Hal Tmikki u n-nies għammru u tgħammru f'dawn l-inħawi sal-lum.

Meta kont tfal dan l-isqaq kien ikun attiv ħafna. Tfal jiġru, jilgħabu u jiġġieldu, bejjiegħa deħlin bil-biegħa fuq ħmar jew žiemel bil-karettun.

Fosthom kien hemm ir-Raġel tal-Blakk, in-nies tar-raħal kienu laqmuh hekk. Kien jiġi mill-Ħamrun. Kien ikollu bħal tilar tal-injam imdendel m'għonqu b'cinga u kien ibiegħ in-nuggett, lazzijiet taż-żraben, sapun, terra tal-1-2-3, imxat, xfafar u sapun tal-leħja, molol tax-xaġħar u affarijiet hekk. Ma kienux jonqsu wkoll xi tallaba jitolbu l-karità u jgħidulek "Għar-ruħ minn għandek mejjet" waqt li jlissnu xi talb.

Uhud min-nisa tad-dar kienu jintasbu fuq l-għatba jew xi għatejba biex inaqqu l-favetta, ifesdqu l-pizelli, iqaxxru l-patata, jithnu l-kafè, iraqqaw il-ħwejjeg, ifethu s-suf tal-imħaded jew jimlew xi saqqu bit-tiben jew ħaxixa. Kienet haġa komuni li tara xi omm tomxot lit-tfal barra t-triq jew tiflilhom rashom. Spiss kont tara l-qabla diehla bil-basket f'idha biex tassisti xi mara li tkun waslet biex twelled.

Fl-isqaq kienu jidhlu xi nies ibieghu l-lotterija mal-prima u rigal kien ikun xi sufflé jew pupa ta' Spanja b'libsa kollha frilli qisha mrewħa għal fuq is-sodda jew sufan. Kont tista' wkoll tittanta xortik thallas tlett soldi idawwar iċ-ċippitatu u jekk igib in-numru li tkun għazilt, tirbaħ xi figolla jew qagħqa kbira tal-qastanija.

Fil-bidu tal-isqaq kien hemm għajn tal-ilma li dejjem kont tara xi nies madwarha jistennew biex jimlew l-ilma. Kulhadd irid jimla. Kien hemm raġel kien ikollu ħatar fuq għonqu u miegħu jkollu imdendel barmil bil-ħabel fuq kull naħa. Biex ma jixxerridx l-ilma kien ipogġi biċċa njama tonda u ċatta fil-wiċċ ta' kull barmil.

Il-Ħadd wara nofsinhar in-nisa tas-sqaq kienu jingabru madwar l-għajn bilqegħda fuq xi banketta jew ġebbla u jilgħabu t-tombla sa' ma jidlam. Għajjat u storbju, min jirbaħ u min jitlef.

Tard filgħaxijiet xitwin, xi ommijiet kienu jingabru hdejn l-għajn bilqegħda fuq xi banketta mgeżwrin b'rashom b'kollox, imgezzin ma' xulxin b'idejhom marbutin jistennew lil uliedhom mill-ħarġa ta' nhar ta' Ħadd.

X'aktarx li uliedhom kienu jistkerħu jidhlu fl-isqaq wahedhom għax kien ikun indallam għajr xi bozza żgħira f'xi kantuniera.

Illum il-ħajja f'dan l-irħajjel tbiddlet ġmielha. Ftit baqa' nies jgħixu fl-isqaq għax il-familji m'għadhomx numerużi. Sar kwiet u l-bejjiegħa fl-isqaq tista' tgħid li

nqatgħu għal kollox h̄lief għal xi mara li tidħol b'xi pramm nofs kedda tbiegħ il-gbejniet, ful, qarabagħli u xi h̄xejjex tal-borma mill-għelejjel tagħha.

Fis-sebghinijiet l-għajn tal-ilma ingħalqet għax iddahħal l-ilma fl-isqaq. Fl-istess żmien il-Gvern ta' dak iż-żmien offra lill-abitanti tal-isqaq appartamenti f'Hal Tmin. Uħud minnhom garrew hemm waqt li ohrajn baqgħu jgħixu fl-isqaq.

Fil-bidu tas-seklu wieħed u għoxrin il-kerrejja twaqqgħet u flokha nbnew appartamenti bil-bibien principali jagħtu għal Triq San Klement.

Il-bqija l-bini kollu għadu hemm. Uħud minnhom ġew jew qegħdin jiġu restawrati. Haġa sabiħa li dan ir-raħal żgħir matul il-medda tas-snin għadu magħna. Tidħol fih jgħaxqek bis-serenità li fih; u għadu abitat, mogħni b'tifkiriet imnaqqxin fih li jsaħħru lil min iħobb l-istorja ta' pajjiżna.